

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère <1543-1623>

Mogvntiæ, 1617

Cap. 2. De auaritia,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78477](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78477)

Addendum est tertio maius damnum requiri ad mortalem culpam multorum, quorum quilibet accepit modicum quid, neque fuit causa damni aliorum, quam requiratur ad mortalem culpam unius tantum qui dedisset totam eam damni latitudinem. Ratio est, quia magis iniuriosum censeatur causam esse totius alicuius damni, quam tantum partis; deo que istud requirit maiorem quantitatem ad constituendum mortale.

Addendum est quarto: non videri peccatum mortale, si post datum totum aliquid notabile datum, al quod leue superaddatur: ut si post transitum exercitus per vineam alicuius, vnum aut alterum solummodo ex eadem quis accipiat. Ratio est: quia modicum solummodo accipit, nec causam dedit notabili damno precedenti, sed inuenit iam illatum. Que ratio etiam potest esse eius, quod ipse Molina habet in fine eiusdem disputationis: non esse iniiciendum scripturam peccati mortalis accipienti modicum, nisi constiterit ei, aliis simul accipientibus illatum esse domino graue damnum, cuius particeps censeri debeat. Nec item probabile est, quod sufficiat ut ei de cuius bonis modicum quid accipitur, decursu longi temporis alias fuerit ab alijs datum aliquid notabile damnum: namque id non est causa sufficienter rei paritatis accipientem excuset a mortali, utpote quod id nullo modo infert notabile damnum: aut notabiliter auget prius datum.

Vltima quaestio, quae pignus ob futurum incurritur.

14. **R**esponso ad hanc est, praeter aeternam damnationis reatum (de quo constat ex antedictis) iure naturali fures obligari ad rerum furto ablatarum restitutionem de qua in precedenti parte libro decimo. Iure canonico vero per cap. Fures, De furtis, fures qui inter furandum occisi sunt, priuantur orationibus fidelium. Item per cap. Cum non ab homine, De iudicijs, Clericus in quocumque ordine constitutus qui furtum commiserit si legitime conuictus fuerit, debet a Iudice Ecclesiastico deponi: Si que depositus incorrigibilis perseveret in tali peccato, debet contumacia crescente excommunicari, Et demum si in profundum in malorum veniens contemplerit, debet potestati seculari tradi ut puniatur.

Aduerte autem ex concil. Trident. sess. 15. cap. 3. excommunicationes pro furtis a nemine prorsus, quam ab Episcopo decerni possit; & tunc non alias quam ex re non vngari, causaque diligenter, ac magna maturitate per Episcopum ipsam examinata: quae animus eius moueat, neque ad eas concedendas, cuiusvis secularis, etiam magistratus auctoritate, adducatur, sed totum in eius arbitrio & conscientia sit positum, quando ipse pro re, loco, persona, aut tempore, eas decernendas esse iudicauerit.

Aduerte etiam pro furto excommunicationem ferri non ad puniendum, cum sit praeteritum, sed ad obtinendam restitutionem damni per ipsum dati: a qua excusatur siue ob impossibilitatem, siue ob condonationem creditoris, qualis praesumitur in marito, respectu uxoris: in parentibus respectu filiorum liberorum, aut in amico respectu amicorum familiarium, siue ob compensationem seruatis debitis conditionibus factam: excusatur pariter ab excommunicatione ipsa lata ob furta iure denique: ciuili fures patibulo addicuntur. De qua re quia parum spectat ad nostrum institutum qui uolet potest videre Couarr. lib. 2. var. resolut. cap. 9. num. 7. ubi refert Scotum negantem in 2. sententiarum distinct. 15. quaest. 3. quod fur simplex, seu non raptor, nec sacrilegus possit morte puniri. Quam etiam sententiam impugnant Caiet. 2. 2. quaest. 64. art. 2. Sotus in 5. De iust. & iure, quaest. 3. art. 3. ad 4. Molina de iustitia & iure, tomo 1. r. act. 2. disput. 695. ubi quoque de ceteris penis temporalibus pro furto imponendis agit.

Neque immerito impugnant: quia si licet priuato ad rerum suarum defensionem necessariam occidere furem in suo loco docuimus (& lacius tractat Petrus a Nauar. lib. 2. l. 7. resolut. 3. n. 395 & aliquod sequentibus) sane licebit etiam iudici ut alias penas, ita & mortem pro tali crimine aliquando inferat: nempe cum pro quantitate culpae consideratis omnibus circumstantiis iudicauerit id conferre ad commu-

ne bonum & Reipub. pacem. Nam fures plerumque non solum his a quibus furantur damnum inferunt: sed etiam bonum commune laedunt, perturbantes Reipub. pacem, causamque praesentes caedibus & alijs malis.

CAPVT II

De auaritia.

SVMMARIVM.

- 25 *Quid sit auaritia, & quod ea non modo liberalitati sed etiam iustitiae opponatur.*
 26 *Quando sit vel non sit peccatum mortale suo genere: & quare ratione delegenda sit, consistens in detentione alieni.*
 27 *Quando pariter prodigalitas peccatum sit, vel non sit suo genere mortale.*
 28 *Septem species auaritia.*
 29 *Documenta de inuidia, quae ad malitiam ipsius grauitatem.*
 30 *Admonitio de violentia, fallacia, fraude, & periurio.*
 31 *Quatuor modi quibus potest proditio contingere, & esse peccatum mortale.*

DE auaritia satis fuse disputat D. Thomas 2. 2. quaest. 118. contenti erimus docere quid sit, quale peccatum sit: & cum ponatur in numero vitiorum capitalium, quas habeat filias. Caetera sufficienter ad nostrum institutum intelligi poterunt ex iam dictis de furto, & ex post dicendis de acceptione personarum, vsura, & simonia quibus immiscetur.

QVÆSTIO I.

Quid sit auaritia.

Definiri potest auaritia, amor inordinatus habendi: seu (quod idem est) voluntatis affectus carens modo & regula rationis, quod fertur in diuitias, seu pecunias & res alias quae pecunia estimantur: ut pecora, vineae, agri, domus, & eiusmodi alia vitia ad praesentis vitae vsus. Vnde intelligitur, eam versari circa actus externos, positos in retinendo pecunias, aliasve res ad vitam utiles, idque praeter modum: hoc est, non dando eas quando, quomodo, & quibus oportet: aut acquirendo congregandoque eas immoderate seu absque rationis modo, & mensura. Intelligitur quoque eam tanquam alteri extremo vitioso, opponi prodigalitati, consistenti in dando propria plusquam oportet, & in conseruando illa minus quam oportet. Liberalitati vero tanquam virtuti mediae; posita in moderatione amoris diuitiarum: sic ut haec datur & conseruatur, quando ac quomodo oportet.

Non modo autem liberalitati, sed etiam iustitiae aduersatur auaritia, ut post D. Thomam in cit. quaest. 118. art. 1. habet Nauar. in Enchir. cap. 23. num. 70. Etenim sicut liberalitati aduersatur, quando est affectus immoderatus circa bona propria, sic aduersatur iustitiae, quatenus est circa bona aliena, prout accidit quando ex immoderato affectu diuitiarum, non datur alteri quod ei debetur, aut alienum accipitur via iniusta per furtum, rapinam, vsuram, &c. Pariter iam ratione prodigalitas repugnat tam iustitiae quam liberalitati: huic quidem, cum per eam propria tantum consumuntur: illi vero cum etiam aliena: ut cum quis multa debens inuoluntate pecunias consumit: vnde fit impotens ad soluendum creditoribus.

QVÆSTIO II.

Quale peccatum sit auaritia.

Hoc paucis & perspicue Toletus explicat in suo tractatu de peccatis capitalibus c. 25. in quibus ad cognoscendum quale peccatum sit auaritia oportere considerare quando ea sit contra iustitiam, & quando contra liberalitatem. Suo genere enim peccatum est mortale, quando committitur contra iustitiam: ut cum quis ex pecuniae affectu retinet a ieiunium quod restituere tenetur, aut accipit aliquid via aliqua iniusta. In eo enim peccatum mortale committitur contra hoc septimum preceptum: nisi materia leuitas, aut defectus plene deliberationis ipsum excuset.

Peccatum vero est suo genere tantum veniale, quando committitur solum contra liberalitatem: ut cum quis bono-

rum proprium est nimis tenax: sic tamen, v. nullam iniuriam in alterum committat. Ex accidenti autem mortale esse potest, coniunctam habendo voluntatem transgrediendi præceptum obligans ad mortale: vt cum quis ex avaritia non succurrit posito in extrema, aut graui necessitate, aut cū generatili scandalum: quod vtrumque est contra præceptum charitatis obligans ad mortale, aut cum alias est paratus quodcumque præceptum ad mortale item obligans, transgredi potius, quam avaritiæ suæ non satisfacere: pro vt vsu-uenit iis qui ex affectu diu tiam parati sunt furari, si possint aut mutuum dare ad vsuram, extreme indigenti negare subsidium, aut simoniam committere, aut restitutionem à se faciendam rei notabilis omittit sine causa legitima, qualis censetur: tum impotentia restituendi, tum distractio talis, per quam non sit tunc, *perinde ac in somno*, in potestate hominis cogitare de alieni detentione: tum etiam creditoris consensus in retentionem rei sibi debita. De quibus & aliis id genus à restitutione excusantibus dictum ex instituto, in li. 10. cap. 18. & duobus seq.

Aduerte autem obiter pro praxi nobis proposita: cessante eiusmodi causa, detentionem ipsam crescere in malitia: crescente scilicet proximi iniuria: ex qua mala est interueniente voluntatis consensu, qui virtualiter continuatur, quamdiu cum potest, non reuocatur, per consensum contrarium, aut reuocatus, renouatur postea. Vnde fit, vt confessio de tali peccato sic facienda sit: vt explicetur primo, quamdiu res fuerit detenta, ad iudicandum scilicet aliquo modo multitudinem interiorum consensuum in talem detentionem, aut continuationem vnius a quivalentis pluribus aliis. Secundo, quoties habita commoditas restituendi, neglecta sit: ad declarandam multitudinem omissionum exteriorum culpabilium: quæ tempore detentionis contigerunt. Tertio, an graue dampnum aut molestiam dominus senserit ex ea ipsa detentione: vt intelligatur sufficienter, quam magna sit eiusdem malitia.

Porro de prodigalitate sicut de contraria avaritia dicendum est etiam, peccatum esse suo genere mortale, quando habet coniunctam violationem iustitiæ: vt cum Tutores, & Curatores inutiliter consumunt res suorum pupillorum; vel dispensator res sibi traditas prodigit contra domini voluntatem, aut debitor per suam prodigalitatem reddit se impotentem ad soluendum creditoribus: aut ad providendum de necessarijs vxori & liberis suis ac ceteris de sua familia. Veniale autem peccatum esse suo genere, cum est tantum contra liberalitatem; nisi sit adhuc contra charitatem: vt cum per eam generatur scandalum aut omittitur subuentio debita extremo aut grauius indigenti: aut fit cum preparatione animi qua quis paratus est potius peccare mortaliter, quam à sua prodigalitate desistere.

QVÆSTIO III.

Quæ sunt vitia avaritiæ.

28.

Inter vitia capitalia ponitur avaritia: cui D. Greg. in lib. 31. Moralium cap. 31. tribuit septem filias, relatas ac tractatas à D. Thom. 2. 2. quæst. 118. art. 8. nimirum proditorem, fraudem, fallaciam, periurium, inquietudinem, violentiam, & obdurationem contra misericordiam. Earum ratio habetur ex ipso D. Thomæ: quod avaritia fit excessus, tum in retinendo tum in acquirendo: atque vt est in retinendo parit obdurationem qua misericordiam viscera clauduntur pauperibus. Vt vero est in acquirendo, parit in affectu quidem, inquietudinem: affectus enim habendi immoderatus, facit vt homo semper sit monte sollicitus, variisque curis & anxietatibus distrahatur. In effectu autem parit violentiam, fallaciam & periurium. Interdum enim impellit ad hoc, vt vim inferat quis proximo (prout faciunt latrones) vnde est violentia: interdum (quod communiter fit in contractibus) vt viatur dolo: qui commissus nude, est fallacia: & commissus addito iuramento, est periurium. Commissus vero opere circa rem aliquam, est fraus: & circa personam, est proditio.

Cæterum de malitia & grauitate obdurationis iudicandum est ex iis quæ in lib. 4. cap. 19. tradita sunt de elemosyna, cuius præcepto illa aduersatur. Et de malitia & grauitate inquietudinis seu sollicitudinis inordinatæ: tum ex ante-

dictis lib. 17. cap. 7. parte 2. capitulum ex his documentis que Toletus habet in tractatu de peccatis capitalibus, cap. 43.

Primum est, sollicitudo de re mortaliter mala, vt de occidendo inimico, de rapiendo vxore aliena, & sic de similibus, mortalis est: sollicitudo vero de re venialiter mala, vt de aliqua prodigalitate faciendâ in conuiuio, de fingendis mendacijs iocosis aut similibus, est venialis. Secundum est, sollicitudo de re temporali, constituendo in ea finem vltimum, peccatum est mortale. Quod tunc censetur contingere, cum quis paratus est mortale peccare potius, quam euimodi rem non acquirere, aut non conseruare sibi. Tertium est, qui ex eadem sollicitudine omittit id, ad quod tenetur sub mortali, peccat mortaliter: vt is qui nimis de re temporali sollicitus, omittit Missæ sacrum audire in die festo. Quartum, peccat mortaliter, qui præ sollicitudine irrationabiliter timet, tanquã diffidens de Dei prouidentia: vt cū quis positus conuenientibus ac sufficientibus medijs, timet se non consecuturum quod intendit, etiam si paret id sibi necessarium ad maiorem Dei gloriam. Quintum, peccat de se venialiter qui de re extra tempus proprium, est sollicitus, vt de vindemia tempore hyemali. Nam licet prudentiæ sit prospicere futuro quando possumus in præsentem ei prouidere: quando tamen id nec possumus nec debemus, vana est sollicitudo, & ideo peccatum veniale.

De violentia iudicandum est, sicut de rapina, ad quam constituendam, illa furto super additur: nempe genere suo peccatum esse mortale.

De fallacia & fraude cum sint species quædam mendacij perniciosi, contingentes potissimum in contractibus & commercijs, ferendum erit iudicium ex dicendis, tum de prædicto mendacio in sequen. lib. 24. tum de legitimo vsu contractuum in lib. 25. Cæterum pro certo tenendum est peccata esse genere suo mortalia, quando habuerint coniunctum notabile proximi detrimentum, nisi ignorantia excuset: vt censetur quando nulla fuit intentio fallendi aut fraudandi. De periurio dictum est suo loco in lib. 18.

De proditioe tandem, quæ est manifestatio occultri, nata in ferre nocumentum alteri, notandum est, posse contingere quatuor modis. Primo, circa personas, cum quis manifestat eas ad inferendum eis nocumentum: prout Dalila prodidit Sampsonem, ex cap. 16. Iudicum: & Iudas Christum, ex cap. 26. D. Math. hocque modo, est graue peccatum mortale. Secundo vero, circa res immobiles, vt cum quis prodit ciuitates, villas aut castra verorum dominorum: quo etiam modo est graue peccatum mortale, habens coniunctam obligationem ad restitutionem. Dixi, verorum dominorum, ad insinuandum quo habet ex D. Anton. & Armilla, Toletus in cit. tract. cap. 43 si tyrannice teneantur ab alijs, fas esse talia ipsdem dominis prodere: concurrentibus his conditionibus. Prima, vt id fiat principaliter ex zelo iustitiæ, excluso omni prauo affectu. Secunda, vt ex traditione nõ sequatur occisiones hominum aut grauia scandala. Tertia, vt veri domini nequeant talia recuperare alia via. Quanquã autẽ his deficientibus, minimã peccetur venialiter agendo in debito modo: non incurrit tamen obligatio ad restitutionem: quia non accipitur alienum à vero domino, sed eius suū redditur. Tertio porro modo contingit proditio circa res mobiles, vt cum quis alterius pecunias, aut vestes ostendit latroni, eas surrepturo: & sic quoque peccatum est mortale cū obligatione ad restitutionem. Quarto denique modo contingit circa secreta: vt quando secretum alterius detegitur, cum ipse detrimento: & sic adhuc peccatum est mortale quando res grauis fuerit, quam celare tenebatur is qui illam reuelat. Quod plenius intelligetur ex dicendis in seq. lib. 24. cap. 6.

CAPVT III.

De acceptione personarum.

SVMMARIVM.

Quid sit acceptio personarum.

De requisita ad acceptionem personarum.

Ea peccatum est suo genere mortale.

Locum habet in distributione publicorum beneficiorum & officiorum, tum Ecclesiasticorum, tum secularium.